

TÓNLEIKAR TIL HEIÐURS JÓNI NORDAL

Andrew Massey, hljómsveitarstjóri

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

2009/10

aðalstyrktaraðilar

BORGUN

Morgunblaðið

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

Tónleikar í Langholtskirkju 9. apríl 2010 kl. 19.30

Andrew Massey, hljómstjórnari
Erlingur Gíslason, lesari
Arndís Björk Ásgeirsdóttir, kynnir

TÓNLEIKAR TIL HEIÐURS JÓNI NORDAL

Porkell Sigurbjörnsson	Filigree (1993)
Atli Heimir Sveinsson	Pilsaþytur (1993), frumflutningur á Íslandi
Gerald Shapiro	Tokkata (2009), frumflutningur I. Moderato II. Easy and flowing III. Furioso
Hlé	
Þórður Magnússon	Námur (2009), frumflutningur
Jón Nordal	Adagio fyrir flautu, hörpu, píanó og strengjasveit (1966)

RÁS 1

Tónleikarnir eru í beinni útsendingu á Rás 1
og síðan aðgengilegir í 4 vikur á www.ruv.is

Vinsamlegast hafið slökkt á farsímum
á meðan tónleikum stendur.

Andrew Massey er fæddur á Englandi en hóf feril sinn sem aðstoðarstjórnandi Cleveland-hljómssveitarinnar í Bandaríkjunum. Hann gegndi einnig stöðum aðstoðarstjórnanda við símfónúhljómssveitirnar í San Francisco og New Orleans, og hefur verið aðalstjórnandi símfónúhljómssveitarinnar í Toledo, Kammersveitarinnar í Michigan og Fílharmóníuhljómssveitar Rhode Island. Hann hefur auk þess komið fram sem gestastjórnandi með Þjóðarsímfónúhljómssveitinni í Washington D.C., símfónúhljómssveitunum í Pittsburgh og Vancouver, og auk þess stjórnað Símfónúhljómssveit Íslands fyrir rúmum áratug. Massey hefur einnig

látið til sín taka sem tónskáld og fyrirlesari á sviði tónlistar, og hljómssveitarverk hans, *Early Mourning*, var frumflutt árið 2003.

TIL HEIÐURS JÓNI NORDAL

Það er óþarfi að fjölyrða um þá virðingu sem Jón Nordal (f. 1926) nýtur meðal tónlistarmanna og þjóðarinnar allrar. Hann hefur hlotið fjölda viðurkenninga fyrir störf sín, nú síðast heiðursverðlaun Íslensku tónlistarverðlaunanna í mars síðastliðnum. Fjölmargir samstarfsmenn hans og nemendur við Tónlistarskólann í Reykjavík minnst með hlýju þeirra fjölmörgu ára sem hann veitti stofnuninni forstöðu. Lög á borð við *Hvert örstutt spor* og *Smávinir fagrir* hafa verið þjóðinni hjartfólgin um áratuga skeið, og erlendis hafa tónsnillingar á borð við Mstislav Rostropovitsj átt með honum farsælt samstarf. Leiðir Jóns og Sinfóníuhljómsveitar Íslands hafa legið saman frá fyrstu tíð. Fyrir rétt tæpum sex áratugum hélt nýstofnuð Sinfóníuhljómsveit fyrstu hljómsveitartónleikana sem haldnir voru í Þjóðleikhúsinu, og þar var meðal verka á efnisskránni fyrsta stóra hljómsveitarverk Jóns, *Konsert fyrir hljómsveit*. Jón lék auk þess nokkrum sinnum einleik með hljómsveitinni sem píanisti, meðal annars í eigin píanókonsert árið 1957 og A-dúr konsert Mozarts sex árum síðar. Jón hefur samið mörg af sínum stærstu verkum fyrir sveitina og á síðustu árum hefur Ríkisútvarpið átt frumkvæði að því að hljóðrita þau í flutningi SÍ undir stjórn Petri Sakari. Er það von manna að þær hljóðritanir muni koma út á geisladiskum áður en langt um líður.

Efnisskrá kvöldsins varð til í kringum lykilverk á ferli Jóns, *Adagio* fyrir flautu, hörpu, píanó og strengjasveit. Verkið var samið í aprílmánuði 1966 að ósk Bohdans Wodiczko hljómsveitarstjóra og frumflutt mánuði síðar af Sinfóníuhljómsveit Íslands undir hans stjórn. Jón hafði ekki sent frá sér nýtt verk um fjögurra ára skeið, eða frá því að *Brotaspil* var frumflutt við misjafnar undirtektir. *Brotaspil* var eins konar uppgjör Jóns við umbrotatíma eftirstríðsáranna, við tólftónastílinn, Darmstadt-skólann og fleira. Nú tók hann sér tíma til að hugsa stílinn upp á nýtt. Með nýja verkinu fann hann sitt persónulega tónmál, íhugult og djúpt, byggt á þykkum og margræðum hlómum en frjálst undan njörvandi tónsmíðakreddum. *Adagio* er eitt af tímamótaverkunum í íslenskri tónlistarsögu og hefur hljómað margoft bæði hér heima og erlendis. Um verkið sagði Jón Nordal í efnisskrá þegar það hljómaði í fyrsta sinn: „Það er í einum hægum þætti eins og nafnið bendir til. Aðeins í svip bregður fyrir hraðari brotum, sem kyrrast fljótlega aftur. Efni og form er einfalt og línur yfirleitt skýrar og styðjast við þéttofna, kyrrstæða strengjahljóma, sem stundum mynda breiða fleti og eiga mestan þátt í að skapa grunnhrem verksins.“

Tvö verkanna á efnisskrá kvöldsins urðu til árið 1993, þegar Guðmundur Emilsson skipulagði tónleika í Grenoble í Frakklandi þar sem *Adagio* var á efnisskránni. Þannig urðu til tvö verk til viðbótar fyrir sömu hljóðfæraskipan, *Filigree* eftir Þorkel Sigurbjörnsson (f. 1938) og *Pilsaþytur* eftir Atla Heimi Sveinsson (f. 1938). Um *Filigree* segir Þorkell: „Þegar Guðmundur Emilsson var að skipuleggja tónleikana í Grenoble sumarið 1993 vantaði óhjákvæmilega nokkur hljóðfæri og jafnvel tónverk. Franska strengjasveitin var ekki með neinn píanista, né heldur annars konar utangarðsmenn, innan borðs. „Auka“ hljóðfæraleikarar komu því héðan frá Íslandi, og það var ekkert „auka“ við þá. Þeir voru leiðandi hér og þar. Þannig varð þetta víravirkir til.“

Atli Heimir hefur eftirfarandi orð um *Pilsaþytur*: „Þetta er einhverskonar concerto grosso: tríó, það er flauta, selló og píanó, sem leika á móti strengjasveit. Og verkið er einþáttungur sem greinist í þrjá hluta og í miðhlutanum hefur tríóið forustuna. Titill verksins segir ekkert til um innihald þess.“

Gerald M. Shapiro (f. 1942) lauk bakkalárprófi í tónlist frá Eastman-tónlistarháskólanum árið 1964 og stundaði framhaldsnám við Mills College, Kaliforníuháskóla og í París, meðal annars hjá Nadiu Boulanger, Karlheinz Stockhausen og Darius Milhaud. Hann hefur kennt við Brown-háskólann frá árinu 1967, og hefur hlotið fjölda styrkja og viðurkenninga fyrir verk sín. Verkaskrá hans telur yfir sextíu tónsmíðar, sem hafa meðal annars verið hljóðrituð og gefin út af plötuförlögunum Naxos og Neuma.

Shapiro segir um tokkötú sína: „Verkið var samið að beiðni Guðmundar Emilssonar, sérstaklega fyrir heiðurstónleikana í kvöld. Eina skilyrðið var hljóðfærasamsetningin, sem ég hafði ekki notað áður, og ósk um að leiðandi hljóðfæraleikarar í strengjum fengju einleiksrollur að auki. Því fór ég að leiða hugann að því hvernig þessi samsetning myndi hljóma, hvað hljóðfærin gætu gert, hvernig leiðir þeirra gætu hugsanlega legið saman. Þegar ég hóf að semja verkið var það mér hugleikið hvernig hægt er að nota þróun og kyrrstöðu sem aðferðir til að skipuleggja tónlist. Ég hafði nýlega heyrt tvö verk sem nota síendurtekna nótur sem uppistöðu, og langaði að spreyta mig á hinu sama. Útkomuna má heyra í fyrsta þætti verksins.

Í fyrsta kaflanum nota ég píanó og hörpu sem eins konar slagverk í ákveðinni tónhæð, og langaði að þróa þá hugmynd lengra. Miðþátturinn er eins konar concerto grosso þar sem strengjasveitin myndar *ripieno*-hóp en leiðandi hljóðfæraleikarar eru *concertino*-hópurinn. Þriðji þáttur er hraðfleygur, og hér þúsla ég hópnum aftur saman í einn og legg áherslu á fullan hljóm strengjanna með einleiksstrófum fyrir píanó og flautu. Tokkötur eru oftast fyrir hljómborðshljóðfæri og þeim er ætlað að sýna tæknilega færni einleikaranna. Það sama er uppi á teningnum hér, enda hef ég grun um að þetta verk sé öllu erfiðara í flutningi en það hljómar.“

Tónverk Þórðar Magnússonar (f. 1973), *Námur*, var samið sérstaklega í tilefni þessara tónleika og er frumflutt í kvöld. Með beiðni Guðmundar Emilssonar fylgdi samnefnt ljóð Guðbergs Bergssonar, og Þórður lætur eftirfarandi skýringu fylgja með: „Verkið er afrakstur þeirra hughrifa sem ljóðið vakti með mér og er þar með einskonar ljóðasinfónía.“

ÁRNI HEIMIR INGÓLFSSON

Hvaðan barst náman sem er gufan og efnið,
náma hitans, vatnsins, námurnar í holdi jarðar?
Hafa námurnar stigið af himnum ofan
með Orðinu við upphaf tímans ...?
Eru þær dætur ljóss og dimmu?
Hvaðan kom kyrrðin sem ríkti þegar fólk hafði tíma
til þess að segja hvert við annað:
„Hraunið á þessum stað er jarðarhaf úr grjóti“?
Áður var orkan metin í heyi, þangfjörum, spendýrum og fiskum.
Nú streymir hún úr hafi grjótsins,
brimi sem er niðri í hrauni og í hugvitinu líka.
Við erum náma og námuverkamenn
sem grafa
nótt og nýtan dag
í hugann með haka og skóflu.
Sofðu rótt, þögn ...
hljóðið hefur fæðst úr þér,
... sofðu ...
... þögn ...
... láttu þig dreyma endalaust ...
Nei,
orkan og þögnin hafa hætt að sofa í iðrum jarðar.

FRAMLÖG TIL TÓNLEIKANNA

Framlög af hálfu listamanna

Tónverk samín í kjölfar Adagios Jóns Nordal frá 1966:

Porkell Sigurbjörnsson (1993)

Atli Heimir Sveinsson (1993)

Gerald Shapiro (2009-2010)

Þórður Magnússon (2009-2010)

Tónskáldin lögðu jafnframt til hljómsveitarraddir.

Málverk: Arngunnur Ýr Gylfadóttir (2009-2010)

Ljóð: Guðbergur Bergsson (2000)

Listræn stjórn og fjáröflun (1993-2010): Guðmundur Emilsson

Upplestur og ráðgjöf: Erlingur Gíslason

Hljómsveitarstjórn: Andrew Massey

Stuðningsaðilar í orði eða verki 2010

Árni Tómas Ragnarsson

Bandaríska sendiráðið

Brown University, Rhode Island

Félag íslenskra hljómlistarmanna

Langholtskirkja

Listaháskóli Íslands

Pixel, prentsmiðja

Renata P. Emilsson

Salurinn, Kópavogi

STEF

Söngskólinn í Reykjavík

Tónlistarskóli Kópavogs

Tónlistarskólinn í Reykjavík

Tónskáldasjóður Ríkisútvarpsins

Tónskóli Sigursveins D. Kristinssonar

Tónstofa Valgerðar

Tónverkamiðstöðin

Sinfóníuhljómsveit Íslands

Ríkisútvarpið

HLJÓMSVEIT Á TÓNLEIKUM Í LANGHOLTSKIRKJU 9. APRÍL 2010

Flauta

Hallfríður Ólafsdóttir

Harpa

Katie Buckley

Píanó

Anna Guðný Guðmundsdóttir

1. fiðla

Sigrún Eðvaldsdóttir

Sif Tulinius

Zbigniew Dubik

Lin Wei

Martin Frewer

Hildigunnur Halldórsdóttir

Rósa Guðmundsdóttir

Júlíana Elín Kjartansdóttir

Una Sveinbjarnardóttir

Bryndís Pálsdóttir

Margrét Kristjánsdóttir

Sigríður Hrafnkelsdóttir

Olga Björk Ólafsdóttir

2. fiðla

Ari Þór Vilhjálmsson

Margrét Þorsteinsdóttir

Þórdís Stross

Roland Hartwell

Sigurlaug Eðvaldsdóttir

Ólöf Þorvarðsdóttir

Pálína Árnadóttir

Joanna Bauer

Mark Reedman

Christian Diethard

Kristján Matthíasson

Dóra Björgvinsdóttir

Vióla

Helga Þórarinsdóttir

Þórunn Ósk Marinósóttir

Sarah Buckley

Herdís Anna Jónsdóttir

Svava Bernharðsdóttir

Eyjólfur Alfreðsson

Þórarinn Már Baldursson

Guðrún Þórarinsdóttir

Sesselja Halldórsdóttir

Kathryn Harrison

Selló

Bryndís Halla Gylfadóttir

Sigurgeir Agnarsson

Sigurður Bjarki Gunnarsson

Ólöf Sesselja Óskarsdóttir

Margrét Árnadóttir

Lovisa Fjeldsted

Auður Ingvadóttir

Bassi

Páll Hannesson

Richard Korn

Þórir Jóhannsson

Gunnlaugur Torfi Stefánsson

Jóhannes Georgsson

samstarfsaðilar

LITRÓF-HAGPRENT

EXTON

LJÓS / HLJÓÐ / MYND

Sónata í A fyrir bragðlaukana

*Komdu á Skrúður áður en
þú ferð á tónleikana
og kvöldið verður ógleymanlegt.*

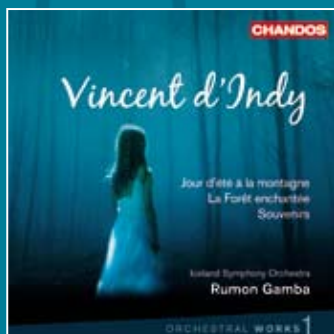
Skrúður
bistro • restaurant • bar

Hótel Sögu / S: 525 9970 / www.skrudur.is

CHANDOS

Discover the wonderful music of **Vincent d'Indy**

performed by the Iceland Symphony Orchestra
under Rumon Gamba.

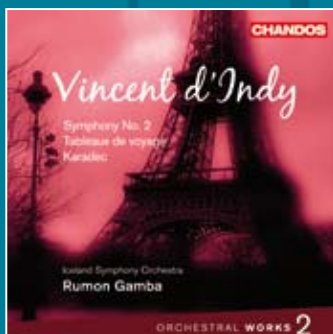
CHAN 10464

D'Indy: Orchestral Works, Volume 1

Grammy® nominated

'The rich orchestration in all three works is superbly realised by the excellent Iceland Symphony Orchestra under Rumon Gamba and the state-of-the-art Chandos recording; definitely a key record of d'Indy's orchestral output.'

Gramophone

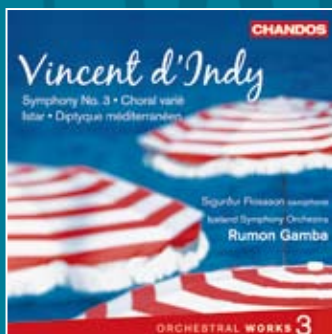

CHAN 10514

D'Indy: Orchestral Works, Volume 2

'Gamba's vibrant yet cogent interpretation plugs a glaring gap. As before, the playing of the Iceland SO combines commendable polish and contagious dedication, and Chandos' sound has both tangible presence and enticing glow. What a very good CD this is; bring on the next instalment!'

**Editor's Choice,
Gramophone**

CHAN 10585

D'Indy: Orchestral Works, Volume 3

*New recording – released
March 2010*

*Symphony No. 3 Sinfonia
brevis de*

*Bello Gallico • Diptyque
méditerranéen*

Istar • Choral varié

Purchase CDs from www.chandos.net

High quality mp3s and lossless downloads available at www.theclassicalshop.net